

Popularnonaukowe streszczenie projektu

Zabójstwo ministra spraw wewnętrznych Bronisława Pierackiego w 1934 roku, jako najpoważniejsza akcja przeprowadzona przez Organizację Ukraińskich Nacjonalistów w latach międzywojennych, było pochodną napiętych relacji polsko-ukraińskich. Tzw. archiwum Senyka, znalezione przez wywiad czechosłowacki w 1933 roku i przekazane polskim władzom, zostało ujawnione zbyt późno, aby zapobiec tragedii, jednak stało się podstawą do sformułowania aktu oskarżenia przeciwko Stepanowi Banderze oraz innym członkom OUN zaangażowanym w terrorystyczną działalność wobec II Rzeczypospolitej. Był to niezwykle cenny materiał, który umożliwił uzyskanie wiedzy o aktywności oraz strukturze OUN. Archiwum, składające się z około 400 listów wymienianych pomiędzy członkami Zarządu OUN na emigracji, do dziś uznawane jest za zaginione. Autorka niniejszego projektu odnalazła je w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie.

Celem projektu jest ukazanie kulisów funkcjonowania Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów w latach 1929–1938, a więc od momentu powstania OUN do śmierci jej przywódcy Jewhena Konowalca. Analizie poddany zostanie zbiór listów znajdujących się w tzw. Archiwum Senyka, a także pozostała korespondencja rozproszona w różnych krajach (m.in. Czechy, Ukraina, Wielka Brytania, Kanada). Dzięki temu uda się przynajmniej częściowo odtworzyć charakter i sposoby komunikacji oraz zrozumieć mechanizmy działalności OUN, co dotychczas było możliwe wyłącznie w ograniczonym stopniu. Istotną częścią projektu będzie także analiza stosunków pomiędzy strukturami emigracyjnymi i tymi działającymi na terenie Galicji Wschodniej, zdominowanymi przez liczne konflikty zarówno personalne, jak i światopoglądowe. Ostatnim elementem będzie próba ilościowej i jakościowej analizy sieciowej, która pozwoli na zrozumienie powiązań interpersonalnych, organizacyjnych oraz politycznych OUN.

Odkrycie niniejszych dokumentów stawia przed badaczami nowe wyzwania badawcze, a także budzi nadzieję na znalezienie odpowiedzi na pytania, które dotychczas pozostawały zagadką. Wyniki analizy listów stanowiąc będą uzupełnienie luki nie tylko w wiedzy na temat funkcjonowania OUN, ale także stosunków polsko-ukraińskich w okresie międzywojennym. Staną się również ważnym wkładem do zrozumienia kształtowania się ideologii nacjonalistycznej w latach 30. XX wieku na terenie Europy. Archiwum Senyka jest jedynym tak rozbudowanym zbiorem korespondencji najważniejszych nacjonalistów ukraińskich (przede wszystkim przywódcy Jewhena Konowalca), dzięki czemu znacząco zmienia perspektywę badawczą; dotychczas zbadanie powyższych kwestii było jedynie możliwe na podstawie materiałów propagandowych, wspomnień, a także obserwacji prowadzonych przez wywiady państw, na terenie których działała OUN.

Niezwykle istotny jest także kontekst międzynarodowy. Listy członków OUN pozwalają badaczom na wgląd nie tylko w wewnętrzne mechanizmy działania grupy, ale także w ich zabiegi lobbystyczne prowadzone na arenie międzynarodowej. Dążyli oni bowiem zarówno do nawiązania współpracy z sąsiadami Polski (Niemcy, Czechosłowacja, Litwa), jak również z państwami Europy Zachodniej (m.in. Wielka Brytania, Włochy) oraz z Kanadą i Stanami Zjednoczonymi, gdzie ukraińska diaspora miała silną pozycję.

Z zarysowanych wyżej celów wynikają metody zastosowane do ich realizacji. Badając korespondencję oraz pozostałe zebrane w toku kwerend dokumenty, autorka projektu postanowiła wykorzystać trzy metody badawcze: krytyczną analizę źródeł archiwalnych, a także elementy analizy sieciowej oraz metody biograficznej.